Valiokunnan lausunto YmVL 22/2022 vp─ U 60/2021 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (päästökauppadirektiivin markkinavakausvarantopäätöksen ja meriliikenteen MRV-asetuksen muuttaminen) sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi (markkinavakausvarantopäätöksen muuttaminen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (päästökauppadirektiivin markkinavakausvarantopäätöksen ja meriliikenteen MRV-asetuksen muuttaminen) sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi (markkinavakausvarantopäätöksen muuttaminen) (U 60/2021 vp): Ympäristövaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 7/2022 vp—U 60/2021 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Laura Aho, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Niina Honkasalo, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Tuuli Ojala, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- johtava asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- suojeluasiantuntija Anna Ikonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Akava ry
- Kemianteollisuus ry
- Metsäteollisuus ry
- Teknologiateollisuus ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Varustamot ry

Hyväksytty
3.3

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiassa lausunnon YmVL 32/2021 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Jatkokirjelmässä täsmennetään kantoja päästökauppadirektiiviehdotukseen (COM(2021) 551 final ja ehdotukseen markkinavakausvarantopäätöksen muuttamiseksi (COM(2021) 571 final.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on esitetty eduskunnalle 7. lokakuuta 2021 toimitetussa kirjelmässä U 60/2021 vp, jota täydennetään ja täsmennetään tällä kirjeellä seuraavasti:

Päästövähennystavoite ja keinot sen saavuttamiseksi sekä markkinavakausvaranto

Komission ehdottaman -61 %:n päästövähennystason saavuttamiseksi valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisina komission ehdotuksia lineaarisen päästövähennyskertoimen kiristämiseksi ja päästökattoa kertaluonteiseksi leikkaukseksi. Valtioneuvosto korostaa, että komission ehdotuksen avulla on mahdollista ennakoida päästökaton leikkauksen suuruus riippumatta muutosten lopullisesta voimaantuloajankohdasta.

Valtioneuvosto korostaa edelleen tarvetta vähentää merkittävästi liikkeellä olevien päästöoikeuksien ylijäämää, minkä vuoksi valtioneuvosto tukee komission ehdotusta säilyttää markkinavakausvarannon sisäänottoprosentti 24 %:ssa ajanjaksolla 2023—2030.

Muutokset kiinteitä laitoksia koskevaan päästökauppaan, hiilirajamekanismi

Valtioneuvosto arvioi tähän mennessä saatujen lisätietojen perusteella sekä tehtyjen lisäselvitysten pohjalta, että hiilirajamekanismi komission ehdottamassa laajuudessa on hiilivuodon ehkäisykeinona EU:n päästökaupan päästöoikeuksien ilmaisjakoa paremmin yhteen sovitettavissa EU:n ilmastotavoitteiden kanssa pitkällä aikavälillä. Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että nykyisin ilmaisjaon piirissä olevien sektoreiden hiilivuotoriskin torjunta siirtymäkauden aikana ja mahdollinen vientikompensaatio pyritään ratkaisemaan ennen kolmikantaneuvottelujen aloittamista hiilirajamekanismiasetuksesta.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti EU:n päästöoikeuksien ilmaisjaosta luopumiseen liittyvän siirtymäkauden pituuden eriyttämiseen sektoreittain hiilirajamekanismin kohteeksi tulevilla sektoreilla edellyttäen, että eriyttäminen kasvattaa hiilivuodon torjunnan tehokkuutta ja voidaan toteuttaa hallinnollisesti riittävän yksinkertaisella tavalla. Sementin kohdalla päästöoikeuksien ilmaisjaosta luopumisen siirtymäaika olisi perusteltua pitää komission esittämää lyhyempänä. Muiden sektoreiden osalta valtioneuvosto pitää perusteltuna komission ehdottamaa kymmenen vuoden siirtymäaikaa, etenkin ottaen huomioon viennin hiilivuotoriskiin liittyvät epävarmuudet.

Valtioneuvosto katsoo, että ilmaisjakoa korvaavasta hiilirajamekanismista koituvien EU:n viennin kielteisten kilpailukykyvaikutusten vähentämiseksi tulisi tarkastella sellaisia ratkaisuvaihtoehtoja, jotka eivät vaarantaisi hiilirajamekanismin WTO-yhdenmukaisuutta. Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että mahdollinen ratkaisu tulisi ensisijaisesti olla EU-tasoinen ja torjua hiilivuotoriskiä niiden toimijoiden osalta, joita korvautumisen vaikutukset koskevat.

Muut muutokset kiinteitä laitoksia koskevaan päästökauppaan

Valtioneuvosto suhtautuu edelleen varauksellisesti komission ehdotukseen alentaa soveltamisalan kuulumisen rajaa biomassaa käyttävien laitosten osalta 95 %:iin nykyisen 100 %:in sijaan. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että päästöoikeuksien ilmaisjako vastaa sen piirissä olevien toimialojen päästökehitystä, ja että ratkaisujen tulisi kannustaa teknologisin innovaatioihin ja palkita tehokkaimpia laitoksia.

Suomen kokonaisedun kannalta olisi tärkeää, että komission ehdotuksen pohjalta päästökauppajärjestelmään sovittavat mahdolliset muutokset kannustavat edelleen mahdollisimman suureen kestävyyskriteerit täyttävään biomassaosuuteen päästökaupassa sekä lisäisivät Suomen taakanjakosektorille tulevaa taakkaa mahdollisimman vähän.

Valtioneuvosto suhtautuu alustavan myönteisesti neuvotteluissa esille nousseeseen ajatukseen sisällyttää jätteenpoltto päästökaupan soveltamisalaan ja korostaa kattavien vaikutus-arviointien tarvetta. Valtioneuvosto arvioi, että päästövähennyksien hintaohjauksen laajentaminen edistäisi EU-tasolla tarkasteltuna siirtymää kohti 2050 ilmastoneutraliteettia. Lisäksi taakanjakosektoriin kuuluvan jätteenpolton sisällyttäminen päästökauppaan tasaisi kilpailuolosuhteita eri energiantuotantolaitoksien välillä niin kansallisesti kuin EU-tasolla. Valtioneuvosto katsoo, että myös jätteenpolton osalta sääntelyn ja ohjauksen tulisi olla tarkkarajaista ja selkeää.

Valtioneuvosto toteaa, että mahdollisilla päästökaupan soveltamisalan muutoksilla on vaikutuksia päästökaupan ja taakanjakosektorin päästöihin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdolliset soveltamisalan muutokset huomioidaan mukauttamalla tarvittaessa liikkeelle laskettavien päästöoikeuksien määrää päästökaupassa ja jäsenvaltioiden taakanjakosektorin päästökiintiöitä.

Valtioneuvosto ei näe välttämätöntä tarvetta muuttaa EU:n päästökaupan päästöoikeuden liiallisen hinnannousun estämisen mekanismia, mitä myöskään komissio ei ole ehdottanut. Valtioneuvosto korostaa, että mekanismi ei ole työkalu päästöoikeuden hintatason sääntelyyn vaan periaate hinnan muodostumiselle tulee olla markkinaehtoisuus. Myös jatkossa mekanismin tulee mahdollistaa markkinoiden normaalin hinnanvaihtelun. Tarvittaessa valtioneuvosto voi kuitenkin hyväksyä mekanismin nykyisten toimintaperiaatteiden tarkentamisen ja täsmentämisen, jotta sen toiminta on ennakoitavampaa ja läpinäkyvämpää. Muutokset eivät saa kuitenkaan johtaa päästökaupalle luotavaan hintasäännöstelyyn, mikä olisi ristiriidassa järjestelmän keskeisten toimintaperiaatteiden kanssa. Muutosten tulee olla myös yhteensopivia päästöoikeuksien tarjontaan vaikuttavien mekanismien, kuten markkinavakausvarannon kanssa.

Valiokunnan lausunto YmVL 22/2022 vp

Meriliikenteen päästökauppa

Valtioneuvosto katsoo edelleen, että päästökaupan soveltaminen meriliikenteeseen tulee toteuttaa tavalla, joka on vaikuttava ja kustannustehokas päästövähennysten näkökulmasta ja huomioi jäsenvaltioiden kilpailukyvyn. Vaikuttavuuden osalta neuvotteluissa tulisi pyrkiä ratkaisuihin, jotka vähentävät myös päästökaupan välttelyn riskiä. Välttely esimerkiksi aluksen reittiä ja satamakäyntejä muuttamalla voi heikentää päästökaupan tehokkuutta päästövähennyskeinona ja vaikuttaa negatiivisesti EU:n satamiin.

Valtioneuvosto pitää edelleen tärkeänä, että talvimerenkulun erityisolosuhteet huomioidaan päästökaupassa, sillä erityisolosuhteiden huomioiminen edistää ilmastotoimien hyväksyttävyyttä. Valtioneuvosto voi tarvittaessa harkita myös muiden merenkulun päästö-vaikutuksiltaan hyvin vähäisten erityisolosuhteiden huomiointia osana Suomen kokonaisedun kannalta tasapainoista ja ilmastotavoitteiden näkökulmasta riittävän kunnianhimoista kokonaisratkaisua.

Valtioneuvosto katsoo, että meriliikenteen päästökaupan käynnistäminen tulee ajoittaa siten, että siinä huomioidaan päästökaupan kansalliseen toimeenpanoon kuluva aika, jota tulisi varata riittävästi ehdotuksen hyväksymisen jälkeen. Meriliikenne tulisi sisällyttää päästökaupan piiriin viipymättä komission ehdottaman vaiheittaisuuden sekä komission ehdottaman siirtymäajan puitteissa.

Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että uusiutuvia ja vähähiilisiä polttoaineita kohdellaan meriliikenteen päästökaupassa johdonmukaisesti muiden päästökaupan piiriin kuuluvien sektoreiden ja uusiutuvan energian direktiivin kanssa.

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta, jonka mukaisesti laivayhtiö on vastuussa päästöoikeuksien palautuksesta. Koska sääntely kohdistuu jäsenvaltioihin, valtioneuvosto katsoo ensisijaisesti, että direktiivissä ei tulisi sitovasti säädellä päästökaupan kustannusten jakamisesta toimijoiden välillä. Kuten komission ehdotuksen johdantolausekkeissa on tuotu esille, toimijoiden on mahdollista sopimusteitse siirtää vastuu kustannuksista. Neuvottelutilanteen tätä edellyttäessä Valtioneuvosto voi tukea harkinnan pohjalta aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti vastuun siirtämistä päästökaupan kustannuksista esimerkiksi muullekin taholle, kuten aluksen operaattorille. Tämän ei tulisi kuitenkaan vaarantaa päästökaupan toimivuutta tai aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Valtioneuvosto katsoo, että meriliikenteen MRV-asetuksen tulee tukea päästökaupan tehokasta toimeenpanoa huomioiden samalla pyrkimys pitää hallinnollinen taakka kohtuullisena. Valtioneuvosto ei pidä tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena laajentaa päästökaupan kattavuutta 5000 GT pienempiin aluksiin ja muihin kasvihuonekaasuihin kuin hiilidioksidi. Sen sijaan MRV-asetuksen kattavuuden laajentaminen laivojen koon ja sisällytettävien kasvihuonekaasupäästöjen osalta tuottaisi lisätietoja, joiden pohjalta olisi mahdollista harkita päästökaupan laajentamisen tai muiden päästövähennyksiin tähtäävien toimien tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta. MRV-asetuksen kattavuuden laajentaminen mahdollistaisi myös päästökaupan kattavuuden laajentamisen myöhemmässä vaiheessa, mikäli laajentamisesta tehtäisiin päätös. Riittävän tietopohjan varmistamiseksi valtioneuvosto pitää MRV-asetuksen kattavuuden laajentamista hyödyllisenä.

Uusi tieliikenteen ja rakennusten päästökauppa

Valtioneuvosto tukee uuden EU:n laajuisen tieliikenteen ja rakennusten polttoaineet kattavan päästökaupan käyttöönottoa.

Valtioneuvosto kiinnittää edelleen huomiota siihen, että komission vaikutusarvio ei luo kattavaa ja tarkkaa kuvaa uuden päästökaupan kustannus- ja päästövähennysvaikutuk-sista jäsenvaltioiden tasolla. Eri ohjauskeinojen, ml. kotimaan toimet, kokonaisvaikutuk-set tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästövähennyksiin sekä niistä aiheutuviin kustannuksiin kotitalouksille ja yrityksille edellyttävät vielä lähempää arviointia.

Uusi päästökauppa todennäköisesti edistäisi taakanjakosektorin päästövähennyksiä EU:n laajuisesti ja sen toteutumisella voisi olla merkittävä rooli Suomen kansallisten liikenteen päästövähennystavoitteiden toteuttamisen kannalta.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti soveltamisalan tarkentamiseen rajauksilla, jotka yksinkertaistaisivat ja selkeyttäisivät päästökaupan hallinnointia jakelijoiden ja viranomaisten osalta. Tällainen muutos voisi olla esimerkiksi soveltamisalan laajentaminen kaikkiin nykyisin päästökaupan ulkopuolella oleviin pieniin lämmöntuotantolaitoksiin riippumatta niiden tuottaman lämmön käyttökohteesta. Valtioneuvosto on valmis tarkastelemaan myös muita mahdollisia soveltamisalaa koskevia muutoksia, jotka lisäävät järjestelmän vaikuttavuutta ja tasapuolista kohtelua mukaan lukien työkoneiden osalta.

Valtioneuvosto katsoo, että komission esittämä päästökaupan käynnistämisen aikataulu on tarkoituksenmukainen. Valtioneuvosto on avoin tarkastelemaan eri vaihtoehtoja järjestelmän käynnistymisvaiheeseen mahdollisesti liittyvän äkillisen hinnannousun hillitsemiseksi markkinavarausvarannon kautta.

Huutokauppatulojen käyttö, ml. rahastot

Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että jäsenvaltiot hyödyntäisivät täysimääräisesti keräämänsä huutokauppatulot tai niitä vastaavan summan ilmastotoimissaan ja vihreässä siirtymässä sekä oikeudenmukaisen siirtymän tukemisessa.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen innovaatiorahaston koon kasvattamiseen ja sille ehdotettuihin uusiin käyttökohteisiin. Valtioneuvosto toteaa, ettei komission alkuperäiset ehdotukset innovaatiorahastosta CBAM-sektorille kohdistettavasta erityishuomiosta ole ratkaisu vientikompensaatioksi tai hiilivuodon torjunnaksi niiden toimijoiden osalta jotka mekanismin johdosta altistuvat hiilivuodolle, erityisesti kansainvälisillä markkinoilla toimivat vientiyritykset sekä CBAM-sektoreilla että näiden sektoreiden tuotteita käyttävillä toimialoilla. Valtioneuvosto korostaa, että myös jatkossa rahasto edistää vihreää siirtymää parhaiten silloin, kun sen tuki kohdistuu teknologianeutraalisti hankkeiden parhaimmistolle. Meriliikenteen päästövähennystoimien edistämiseksi valtioneuvosto tukee innovaatiorahaston kehittämistä siten, että mahdollisuudet meriliikenteen päästövähennysten edistämiseen paranevat. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kriteerien päivittämistä sitä koskevassa delegoidussa säädöksessä siten, että ne tukisivat myös meriliikennesektorin pienemmän kokoluokan päästöjä vähentäviä investointeja.

Modernisaatiorahaston osalta valtioneuvosto tukee muutoksia, jotka ovat yhdenmukaisia EU:n 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen kanssa ja joiden voidaan arvioida vähentävän tarvetta tukea muutoin EU-budjetin kautta rahaston edunsaajamaiden vihreää siirtymää. Siten valtioneuvosto voi myös tukea prioriteetti-investointien osuuden nostamista vähintään 80 %:iin.

Muuta

Valtioneuvosto on arvioinut tarkemmin komissiolle ehdotettua toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä. Toimivallan siirrot ovat tarkoituksenmukaisia ja ne on määritelty riittävän tarkkarajaisesti. Ehdotukset voidaan hyväksyä. Jatkokäsittelyssä pyritään kuitenkin vielä entisestään täsmentämään komissiolle siirrettävää toimivaltaa antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla vahvistetaan laivayhtiöiden hallinnointiviranomaisia koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta viitaten asiassa aikaisemmin antamaansa lausuntoon YmVL 32/2021 vp korostaa, että päästökauppaa koskeva direktiiviehdotus on keskeinen EU:n ilmastopolitiikan väline ja ilmastotoimien 55-valmiuspaketin osa. Päästökauppajärjestelmä on tärkein ja tehokkain yksittäinen työkalu EU:n ilmastopolitiikassa, sillä se tuottaa kustannustehokkaasti tavoitteeksi kulloinkin asetetun päästökaton mukaiset päästövähennykset. Direktiiviehdotus vahvistaa päästökauppajärjestelmää, jotta se osaltaan varmistaa vuodelle 2030 sovitun vähintään 55 %:n päästövähennystavoitteen saavuttamisen. Samalla se turvaa hiilivuotoriskille alttiin teollisuuden kilpailukykyä ja kannustaa laitoksia ottamaan käyttöön vähäpäästöisiä teknologioita. Direktiivin ja muiden 55-valmiuspaketin osien loppukäsittelyssä on tärkeää tarkastella ilmastotoimien kokonaisuutta siten, että tavoite saavutetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästi tavalla, joka on myös kustannustehokas ja ottaa huomioon luontokadon ehkäisemiseen, digitalisaatioon ja siirtymän oikeudenmukaisuuteen liittyvät näkökohdat. Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan kiinnittää huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Valtioneuvosto korostaa tarvetta vähentää merkittävästi liikkeellä olevien päästöoikeuksien ylijäämää, ja tukee komission ehdotusta säilyttää markkinavakausvarannon sisäänottoprosentti 24 %:ssa ajanjaksolla 2023—2030. Valiokunta korostaa, että toimiva markkinavakausvarantojärjestelmä turvaa pitkäjänteisesti päästökauppajärjestelmän toimivuutta. Päästöoikeuden hinnan tulee pysyä pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna riittävän korkeana, jotta se ohjaa tehokkaasti ja nopeasti päästöjen vähentämiseen. Samalla tulee huolehtia teollisuuden kilpailukyvystä ottaen myös hiilivuotoriski huomioon. Sisäänottoprosentin säilyttäminen tasollaan varmistaa, että markkinavakausvaranto kykenee jatkossakin asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti vakauttamaan päästökauppamarkkinan toimintaa sekä vähentämään liikkeellä olevien päästöoikeuksien ylijäämää. Päästökaupan ennustettavuuden ja ohjaavan vaikutuksen kannalta on tärkeää, että liikkeellä olevien päästöoikeuksien määrää rajoitetaan riittävästi markkinavakausvarantomekanismin avulla. Tämä vähentää riskiä, että varannosta vapautuisi paljon päästöoikeuksia, mikä voisi aiheuttaa suurtakin heittelyä päästöoikeuden hintoihin.

Valiokunnan lausunto YmVL 22/2022 vp

EU:n 55-pakettiin kuuluvaa hyvin tärkeää ja päästökauppadirektiiviin kiinteästi liittyvää hiilirajamekanismiehdotusta koskevat neuvottelut ovat edenneet ripeästi. Viitaten sitä koskevaan lausuntoonsa YmVL 11/2022 vp valiokunta pitää sementin osalta päästöoikeuksien ilmaisjaosta luopumisen lyhyempää siirtymäaikaa perusteltuna. Ilmaisjaosta luopumiseen liittyvän siirtymäkauden pituuden eriyttäminen sektoreittain hiilirajamekanismin kohteeksi tulevilla sektoreilla on kannatettavaa edellyttäen, että eriyttäminen kasvattaa hiilivuodon torjunnan tehokkuutta ja voidaan toteuttaa hallinnollisesti riittävän yksinkertaisesti.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen alentaa päästökaupan soveltamisalaan kuulumisen rajaa biomassaa käyttävien laitosten osalta 95 %:iin nykyisen 100 %:in sijaan. Valiokunta katsoo myös, että ehdotus voi lisätä kannustinta fossiilisten polttoaineiden tai kestävyyskriteerit täyttämättömän biomassan käyttöön ja voi toimia siksi tavoitteen vastaisesti. Päästöjen siirtyminen taakanjakosektorille olisi kokonaistarkastelussa epätoivottavaa ja järjestelmän tulisi kannustaa mahdollisimman suureen kestävyyskriteerit täyttävään biomassaosuuteen päästökaupassa.

Päästökaupan laajentaminen meriliikenteeseen on tärkeää, jotta kaikki toimialat saadaan päästövähennysten piiriin. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että talvimerenkulun erityisolosuhteet tulee ottaa päästökaupassa huomioon. Geopoliittinen tilanne on nostanut polttoaineiden hintaa, ja myös huoltovarmuuteen liittyviä tekijöitä on arvioitava uudelleen. Valtioneuvoston kantaan yhtyen valiokunta korostaa tarvetta Suomen kokonaisedun kannalta tasapainoiseen ja ilmastotavoitteiden näkökulmasta riittävän kunnianhimoiseen kokonaisratkaisuun. Talvimerenkulun kustannukset voidaan ottaa huomioon myös jakamalla päästöoikeuksia ilmaiseksi määrällä, joka vastaa jääolosuhteisiin tarvittavan aluskaluston käytön seurauksena pohjoisella Itämerellä syntyviä vuotuisia aluspäästöjä suhteessa eteläisissä olosuhteissa toimivaan kalustoon. Valiokunta muistuttaa siitä, ettei ratkaisu saa välillisestikään johtaa ympäristöriskien kasvamiseen mahdollisen meriturvallisuuden heikkenemisen kautta Itämeren talvimerenkulussa.

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että meriliikenteen MRV-asetuksen tulee tukea päästökaupan tehokasta toimeenpanoa ja pitää samalla hallinnollinen taakka kohtuullisena, joten soveltamisalan laajentaminen ei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista. Sen sijaan toimet tietopohjan laajentamiseksi olisivat perusteltuja, jolloin olisi myöhemmin mahdollista arvioida päästökaupan laajentamisen tai muiden päästövähennyksiin tähtäävien toimien tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin kannatettavana uuden EU:n laajuisen tieliikenteen ja rakennusten polttoaineet kattavan päästökaupan käyttöönottoa. Päästökaupan osuutta suhteessa taakanjakosektoriin on perusteltua kasvattaa, koska taakanjakosektorilla päästöjen vähentäminen on suhteellisesti kalliimpaa. Uusi päästökauppa todennäköisesti edistäisi taakanjakosektorin päästövähennyksiä EU:n laajuisesti ja sen toteutumisella voisi olla merkittävä rooli myös Suomen kansallisten liikenteen päästövähennystavoitteiden toteuttamisen kannalta. Tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen päästökauppajärjestelmän rinnalle tarvitaan muitakin toimenpiteitä, esimerkiksi tehokkuusnormeja ja kuluttajien investointien rahoitus- ja tukijärjestelmien kehittämistä.

Komission ehdotuksessa jäsenvaltiot velvoitetaan käyttämään täysimääräisesti kaikki sekä nykyisestä että ehdotetusta uudesta tieliikenteen ja rakennusten päästökaupasta kertyvät huutokauppatulonsa yhteen tai useampaan päästökauppadirektiivissä lueteltuun toimeen. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston kantaan aikaisemmin sisältynyt kritiikki ehdotuksen ongelmallisuudesta suhteessa eduskunnan budjettivaltaan ei ole enää relevantti, sillä neuvoston oikeuspalvelu on katsonut velvoitteen asettamisen kuuluvan unionin toimivaltaan. Oikeuspalvelu vahvisti arviossaan, että ehdotettu huutokauppatulojen pakollinen korvamerkintä ei luo uusia maksusitoumuksia tai muita taloudellisia velvoitteita jäsenvaltioille, vaan sillä määrätään ainoastaan päästökauppadirektiivin perusteella kertyvien tulojen käytöstä, joten ehdotus ei loukkaa jäsenvaltioiden budjettisuvereniteettia. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tarkoituksenmukaisena, että jäsenvaltiot hyödyntäisivät täysimääräisesti keräämänsä huutokauppatulot tai niitä vastaavan summan ilmastotoimissaan ja vihreässä siirtymässä sekä oikeudenmukaisen siirtymän tukemisessa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 12.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Niina Malm sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Sari Multala kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Eriävä mielipide

Perustelut

Valiokuntaryhmämme vetoaa jo aikaisemmin käsittelyssä olleeseen ja jätettyyn PS-eriävään mielipiteeseen (YmVL 32/2021 vp).

Uutena "vanhana asiana" nostamme edelleen esiin sen näkökulman, että näissä asioissa emme valiokuntaryhmänä, emmekä eduskuntaryhmänä - saatikka puolueena hyväksy toimivallan siirtoja komissiolle. Mielestämme ne eivät koskaan ole tarkoituksenmukaisia, eikä niitä pysty myöskään määrittämään riittävän tarkkarajaisesti. Tämän johdosta me emme niitä puolueena hyväksy.

Euroopan komissio antoi 14.7.2021 osana 55-valmiuspakettia päästökauppadirektiiviä (2003/87/EC) täydentävän direktiiviehdotuksen, jonka yhtenä tavoitteena on varmistaa, että nyt päästökaupan soveltamisalan ulkopuolella olevat meriliikenne, tieliikenne ja rakennukset osaltaan osallistuvat kustannustehokkaasti EU:n ilmastotavoitteen saavuttamiseen. Keinoksi komissio ehdottaa meriliikenteen päästöjen sisällyttämistä nykyiseen päästökauppaan sekä oman erillisen päästökauppajärjestelmän perustamista tieliikenteen ja rakennusten päästöille.

Valiokuntaryhmämme haluaa korostaa sitä, että isossa kokonaiskuvassa 55-valmiuspaketti, mihin tämäkin esitys sisältyy, on maamme kilpailukyvylle pitkässä juoksussa erittäin haitallinen, emmekä täten voi hyväksyä nyt tehtyä esitystä.

Edelleen valiokuntaryhmämme ennakoi, että tarkastelussa oleva merenkulun päästökauppa saattaisi toteutuessaan laajentaa eri viranomaistahoille kuuluvia viranomaistehtäviä. Tämä taas olisi pois muusta kehittämisestä ja kehittämistehtävistä sektorilla.

Lopuksi valiokuntaryhmämme haluaa muistuttaa myös siitä, että Suomessa tieliikenteen verotus on jo nykyisellään korkeaa eikä liikenteen veroja tai maksuja tule nostaa mentäessä mukaan mahdolliseen erilliseen päästökauppajärjestelmään. Esimerkiksi Ruotsissa tieliikennettä verotetaan 40 % vähemmän kuin meillä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.5.2022

Petri Huru ps
Mauri Peltokangas ps